

обладунки склали десь, щоб діти не порізалися і не поранилися» (intercoursefun.info).

Отже, сучасний мас-медійний дискурс відображає певні трансформації різних гендерних стереотипів, що існують у колективній свідомості українського суспільства. Подальший аналіз лінгвістичної та когнітивної природи базових гендерних концептів, які породжують ці трансформації, дозволить виявити динаміку гендерних концептів та їх вербалізаторів, зміни гендерних асиметрій, а також гендерні особливості сприйняття мас-медійної інформації.

1. *Арутюнова Н. Д.* Дискурс / Н.Д. Арутюнова // Лингвистический энциклопедический словарь. – М.: Просвещение, 1999. – С. 136–137. 2. *Иванова С. В.* Политический медиа-дискурс в фокусе лингвокультурологии // Политическая лингвистика. Екатеринбург, 2008. Вып. 1 (24). С. 29–33. 3. *Кирилина А. В.* Гендер: лингвистические аспекты. – М., Изд-во "Инст-т социологии РАН", 1999. – 189 с. 4. *Кирилина А. В.* Гендерные исследования в лингвистике и теории коммуникации: уч. пособие. – М.: РОССПЭН, 2004. – 252 с. 5. *Кирилина А. В.* Проблемы гендерного подхода в изучении межкультурной коммуникации // Гендер как интрига познания. – М.: Рудомино, 2000, <http://www.owl.ru/library/002t.html>. 6. *Маслова В. А.* Лингвокультурология. – М.: Академия, 2004. – 208 с. 7. *Пономаренко Л. Г.* Роль слів-амеб у мас-медійному та науковому дискурсах / Пономаренко Л.Г. // Держава та регіони: Наук.-виробн. журнал. (Серія «Соціальні комунікації») – 2011 – №3. – Запоріжжя, 2011. – С.99–103. 8. *Пономаренко Л. Г.* Характеристика сучасного морально-етичного дискурсу ЗМІ / Пономаренко Л.Г. // Держава та регіони: Наук.-виробн. журнал. (Серія «Соціальні комунікації») – 2011 – №4. – Запоріжжя, 2011. – С.99–103.

Лазебна О.А., асп.,
НТУ «Київський політехнічний інститут»

ПРИДІЄСЛІВНІ ПРИСЛІВНИКИ ОЦІНКИ В СОЦІОЛІНГВІСТИЧНОМУ АСПЕКТІ (НА МАТЕРІАЛІ АВСТРІЙСЬКОЇ ХУДОЖНЬОЇ ПРОЗИ)

У статті розглядається категорія оцінки, яка залишається постійним об'єктом дискусій різних лінгвістичних течій. Авторка робить спробу визначити оцінний потенціал придієслівних прислівників

на матеріалі австрійського національного варіанта німецької мови, враховуючи соціальний статус мовця.

Ключові слова: категорія, прислівник, оцінка, суб'єкт оцінки, соціальний статус мовця.

В статье рассматривается категория оценки, которая остается постоянным объектом дискуссий ученых разных лингвистических направлений. Автор делает попытку определить оценочный потенциал прилагательных наречий на материале австрийского национального варианта немецкого языка, учитывая социальный статус говорящего.

Ключевые слова: категория, наречие, оценка, субъект оценки, социальный статус говорящего.

The article considers the problem of the category "estimation" which remains under constant attention of scientists of various linguistic trends. The author makes an attempt to determine the estimation potential of adverbs on the basis of modern Austrian taking into account speaker's social status.

Key words: category, adverb, estimation, subject of estimation, speaker's social status.

Оскільки мова можлива лише у людському суспільстві, – писав І. О. Бодуен де Куртене, – то, окрім психічної сторони, ми повинні відмічати в ній завжди сторону соціальну. Як можна не погодитись з О. М. Вольф, яка пише, що «в мові віддзеркалюється взаємодія дійсності та людини в різних аспектах, одним з яких є оцінний: об'єктивний світ членується мовцями з точки зору його ціннісного характеру – добра чи зла, користі чи шкоди і т.д., і це вторинне членування, обумовлене соціально, досить складно відображено в мовних структурах» [Вольф 1985, 5].

Те, що мова є далеко не одноманітною в соціальному плані, відомо давно. Один із засновників сучасної соціолінгвістики американський дослідник Уільям Лабов визначає соціолінгвістику як науку, яка вивчає «мову в її соціальному контексті». «Соціолінгвістика наголошує саме на тому, як використовують мовний знак люди, – всі однаково чи по-різному, у залежності від свого віку, статі, соціального положення, рівня й характеру освіти, конфесійної належності, від рівня загальної культури і та ін.?» [Антошкіна 2007, 19].

Актуальність порушеної теми визначається, у першу чергу, тим, що досі фахівцями в галузі мовознавства не робилися спроби теоретично осмислити категорію оцінки як частину

соціолінгвістичного знання. З огляду на те, що «мова є найважливішою характеристикою соціального статусу людини» [Карасик 1991, 54], а індекси соціального статусу значною мірою характеризують мову освічених та неосвічених людей, у своїй роботі ми робимо спробу довести, що оцінка дійсності мовця через усвідомлення позитивних/негативних моментів його життя може залежати від його соціального статусу.

Предметом дослідження є соціолінгвістичні характеристики та оцінний потенціал висловлень австрійського національного варіанта німецької мови з придієслівними прислівниками оцінки у сполученні з дієсловом *finden*. У виборі предмета дослідження керуємося необхідністю систематизації та інвентаризації прислівників оцінки у сполученні із вказаним дієсловом за оцінною шкалою. Одиниці типу *gut* у сполученні з дієсловом *finden* вважаємо прислівниками.

Матеріалом для дослідження стали твори таких австрійських письменників, як Арно Гайгер («У нас все добре»), Томас Главнік («Життя бажань»), Маріанне Грубер («В замок»), Інгеборг Бахманн («Маліна», «Проблеми проблеми», «Симульган», «Огляд старого міста»), Ельфріде Єлінек («Коханки») загальним обсягом 1510 сторінок.

Мета роботи полягає у з'ясуванні оцінного потенціалу придієслівних прислівників, обґрунтуванні теоретичних засад тлумачення основних категорій, пов'язаних з оцінкою, визначенні градуативності позитивної/негативної оцінки залежно від соціального статусу мовця.

Реалізація поставленої мети передбачає виконання таких завдань:

1) проаналізувати теоретичні погляди мовознавців щодо впливу соціального статусу, соціального оточення на мову загалом та на оцінку зокрема;

2) визначити оцінну міць придієслівних прислівників;

3) подати таблицю градування прислівників оцінки у сполученні з дієсловом *finden* з огляду на соціальний статус мовця.

Робочою гіпотезою дослідження є припущення, що відношення до дійсності носія мови через усвідомлення позитивних/негативних моментів його життя залежить від соціального статусу мовця. Кожен мовець, даючи оцінку, підсвідомо спирається на свій життєвий досвід, соціальний статус та своє соціальне оточення.

«Прийнято вважати, що оцінка завжди є чисельною оцінкою» [Ивин 1970, 21]. Дослідниця Н. Д. Арутюнова відзначає, що «зв'язок оцінного значення з автором мовлення багатовимірний. Оцінка виражає особисті думки і смаки мовця, а вони різні у різних людей...

Оцінка соціально обумовлена. Її інтерпретація залежить від норм, прийнятих у тому чи іншому суспільстві» [Арутюнова 1997, 6]. Під суб'єктом якоїсь оцінки розуміють особу, яка приписує цінність якомусь предмету шляхом вираження даної оцінки [Ивин 1970, 21].

У мові оцінка матеріалізується у вигляді оцінних суджень. «Включаючись в контекст, оцінка характеризується особливою структурою, що містить низку обов'язкових та факультативних елементів. Цю структуру можна представити як модальну рамку, яка накладається на висловлення та не співпадає ні з його логіко-семантичною побудовою, ні з синтаксичною», – стверджує О. М. Вольф. На думку дослідниці, «в основі оцінної модальності лежить формула $A \text{ r } B$, де A представляє суб'єкт оцінки, B – її об'єкт, а r – оцінне відношення, яке має значення «добре» чи «погано» [Вольф 1985, 11–13]:

Susi findet es ungerecht, daß Heinz satt und zufrieden ist, während viele hungern [Jelinek 2008, 80].

Кількісний склад проаналізованих оцінних висловлень з обов'язковими елементами значно переважає кількість оцінних суджень, структурна організація яких включає поряд з основними факультативні елементи. Так, наприклад, у романі Арно Гайгер «У нас все добре» бачимо приклад вживання факультативного елемента *ausgesprochen*, який посилює значення прислівника *sinnlos*:

Ich finde es ausgesprochen sinnlos, hier etwas nachholen zu wollen [Geiger 2005, 10].

У роботі аналізуються лише ті прислівники оцінки, які зустрічаються у досліджуваних текстах з аксіологічним предикатом *finden*. Услід за О. М. Вольф, під поняттям аксіологічний предикат ми розуміємо клас предикатів, які входять у структуру оцінки, об'єднуючи її суб'єкт та об'єкт. Як стверджує дослідниці, «аксіологічний предикат слугує основним засобом експлікації модальної рамки оцінки» [Вольф 1985, 97].

Так, у наступному реченні аксіологічний предикат *finden* вводить у висловлення експліцитну суб'єктивність, вказуючи на присутність суб'єкта *ihre Tante*, який оцінює та унаочнює оцінку як таку, що належить до концептуального світу суб'єкта оцінки. Таким чином, ознака *skandalös* при цьому аксіологічному предикаті є суб'єктивною. Присутність аксіологічного предиката *finden* передбачає існування інших думок із того чи іншого питання та можливість заперечення:

Das Gescheiteste wäre überhaupt, ihm bald zu sagen, am besten heute noch, daß sie einander nicht mehr sehen sollten, vielmehr nicht sehen

dürften, daß sie ihrer Tante zum Beispiel alles gebeichtet hätte und *ihre Tante*, mit ihren bornierten Ansichten, *diese Beziehung zu einem verheirateten Mann skandalös fand* und daß sie natürlich, abhängig von ihrer Tante und zutod erschrocken über den Ausbruch ihrer Tante...[Bachmann 2005, 347].

У прикладі людина (а саме тітка Беатрікс), яка виносить оцінне судження, а це судження має моральну природу, спирається на певні норми людської поведінки. Осуд, обвинувачення заводити стосунки з одруженим чоловіком виносяться ніби від імені суспільства, яке виступає як суперагенс відносно племінниці Беатрікс, якій адресується це повідомлення.

Ми розглядаємо соціальний статус мовця за соціометричним підходом на основі критеріїв «професійний ценз» та «віковий ценз», які значним чином впливають на адекватний вибір засобів вираження оцінки.

Згідно соціометричного плану статусу на основі проаналізованих нами прозових творів шкалювання мовців-суб'єктів оцінки (з точки зору яких продукувалася оцінка, вжита у вигляді прислівників оцінки у сполученні з дієсловом *finden*) на основі вищезазначених критеріїв, виглядає таким чином: це інтелігенція, державні службовці/керівники різних рівнів, офісні працівники, працівники сфери торгівлі та послуг, робітники/ремісники, безробітні/домогосподарки; за віковим цензом суб'єктами оцінки є діти/підлітки (учні шкіл), студенти ВНЗ та люди літнього віку (пенсіонери).

Ураховуючи зауваження дослідників щодо структурної організації шкали оцінки, інвентаризація прислівників оцінки, які «притягуються» досліджуванам нами дієсловом на матеріалах вибірки з австрійських прозових творів, вжитих суб'єктами оцінки певного соціального статусу, може здійснюватися у вигляді таблиці градування придієслівних прислівників оцінки у сполученні з дієсловом *finden*.

Таблиця 1.

**ГРАДУЮВАННЯ ПРИДІСЛІВНИХ ПРИСЛІВНИКІВ
ОЦІНКИ У СПОЛУЧЕННІ З ДІЄСЛОВОМ *finden***

ШКАЛА ОЦІНКИ		СОЦІАЛЬНИЙ СТАТУС МОВЦЯ								
		Професійний ценз						Віковий ценз		
		Суб'єкт оцінки / мовець	Інтелігенція	Державні службовці	Офісні працівники	Працівники сфери торгівлі та послуг	Робітники/ Ремісники	Безробітні/ домогосподарки	Діти/ підлітки (учні шкіл)	Студенти
позитивна оцінка	дуже добре	sehr vertraut	-	großartig	-	herzig	-	-	hinreißend recht süß	-
	добре	schön	-	bedenken swert, angenehm m komisch /3/	-	-	-	-	-	-

<i>негативна оцінка</i>	досить добре	-	-	spannend	-	-	anregend	-	stimulierend	gar nicht schlecht
	досить погано	verkehrt	-	-	-	-	-	-	-	-
	погано	-	-	einschläfernd, lustig	ausgesprochen sinnlos	lustig	komisch, ungerecht	sterbend ungerecht	rigolo, komisch	-
	дуже погано	-	grauenhaft ekelhaft	gründig abstoßend übel, schäbig	-	-	grob und touristisch	-	lustig, dummlich	scandalös

Таким чином, ми можемо зробити висновок, що суб'єктам оцінки, експлікованим у ролі мовців, які належать до інтелігенції, властивий своєрідний «консерватизм» у винесенні оцінки, який виявляється у стриманому використанні оцінних придієслівних прислівників у сполученні із вказаним дієсловом та завуальованому використанні категорії оцінки, що можна експлікувати лише з контексту. На відміну від висловлень інтелігенції, оцінні судження офісних працівників та студентів ВНЗ характеризуються більшою «розкутістю» в реалізації оцінного відношення до явищ дійсності, осіб тощо, про що свідчить дібраний фактичний матеріал (див. таблицю градування придієслівних прислівників оцінки у сполученні з дієсловом *finden*). Загалом, слід відмітити, що в проаналізованій австрійській художній літературі для вираження категорії оцінки засобами придієслівних прислівників оцінки у сполученні з аксіологічним предикатом *finden* автори більше вдаються до вживання одиниць з негативною оцінкою.

1. Антошкіна Л., Красовська Г., Сигеда П., Сухомлинов О. Соціолінгвістика: навчальний посібник. / Л.Антошкіна, Г. Красовська, П. Сигеда, О. Сухомлинов – Донецьк: ТОВ «Юго-Восток Лтд», 2007. – 360 с. 2. Арутюнова Н.Д. Время: модели и метафоры. Логический анализ языка // Язык и время. / Н.Д. Арутюнова. – М.: Индрик, 1997. – 234 с. 3. Вольф Е. М. Функциональная семантика оценки. / Е.М. Вольф. – М.: Наука, 1985. – 227 с. 4. Ивин А. А. Основания логики оценок. / А.А. Ивин. – М.: Издательство Московского университета, 1970. – 230 с. 5. Карасик В. И. Язык социального статуса. / В.И. Карасик. – М.: Институт языкознания АН СССР, Волгоградский педагогический институт, 1991. – 495 с. 6. Bachmann I. Werke. Dritter Band: Todesarten: Malina und unvollendete Romane. / Herausgegeben von Christine Koschel, Inge von Weidenbaum, Clemens Münster. Piper München Zürich. 4. Auflage, 1993. – 564 s. 7. Bachmann I. Sämtliche Erzählungen. / I. Bachmann. – München: Piper Verlag, Sonderausgabe 2005.– 493 s. 8. Geiger A. Es geht uns gut. Roman. / A.Geiger – Wien: Carl Hanser Verlag, 2005. – 390 s. 9. Glavinic T. Das Leben der Wünsche. Roman. / T.Glavinic – München: Carl Hanser Verlag, 2009. – 319 s. 10. Gruber M. Ins Schloss. Roman./M. Gruber - Innsbruck : Haymon Verlag, 2004. – 240 s. 11. Jelinek E. Die Liebhaberinnen. Roman. / E. Jelinek. - Rowohlt Taschenbuch Verlag, November 2008. – 157 S.